

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen kunnassa

Helsinki 2017

Sisältö

1	Alkusanat	3
2	Sidonnaisuuden määritelmä	5
2.1	Johtotehtävät ja luottamustoimet	5
2.2	Merkittävä varallisuus	5
2.3	Muut sidonnaisuudet	6
3	Ilmoitusvelvolliset	7
3.1	Yleistä	7
3.2	Ilmoitusvelvollisuus useassa kunnallisessa viranomaisessa	8
4	Sidonnaisuusrekisteri	9
4.1	Ilmoituksen tekeminen tarkastuslautakunnalle	9
4.2	Ilmoitusten vieminen tiedoksi valtuustolle	10
4.3	Sidonnaisuusrekisteri henkilörekisterinä	10
4.4	Sidonnaisuusrekisterin julkaiseminen ja ylläpito	12
4.5	Sidonnaisuusilmoitusten julkisuus	13
4.6	Vapaaehtoinen sidonnaisuuksien ilmoittaminen	13
4.7	Hallintosäännön määräykset	14
4.8	Sidonnaisuusilmoitusten arkistointi	14
Liite.	Sidonnaisuusilmoitus	16

Kirjoittaja: Saija Haapalehto

ISBN 978-952-293-554-0 (pdf)

© Suomen Kuntaliitto

Helsinki 2017

Suomen Kuntaliitto

Toinen linja 14, 00530 Helsinki

PL 200, 00101 Helsinki

Puh. 09 7711

kuntaliitto.fi

1 Alkusanat

Kuntalain (410/2015) 84 §:n mukaan tiettyjen kunnan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden on ilmoitettava sidonnaisuuksistaan tarkastuslautakunnalle, joka saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Ilmoitukset julkaistaan yleisessä tietoverkossa.

84 § Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettun kunnan luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävää varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa.

Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee kunnanhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, valtuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia, kunnanjohtajaa, pormestaria ja apulaispormestaria sekä kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtävänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.

Kunnan on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

Kuntalain 64.1 §:n mukaan sidonnaisuussäätelyä sovelletaan myös kuntayhtymään.

Poliittisen edustautumisen eräänä tarkoituksena on erilaisten intressien kanavoituminen päätöksentekoon. Sidokset yritys- ja yhdistystoimintaan voivat olla hyödyllisiä kosketuspintoja kunnallishallinnon ulkopuolelle. Sidoksiin voi kuitenkin liittyä epätervettä edunvalvontaa, jos päätöksenteon vaikuttimena on esimerkiksi sidonnaisuuteenliittyvä kiitollisuudenvelka tai taloudellinen riippuvuussuhde.

Sidonnaisuusilmoituksia koskevan sääntelyn tarkoituksena on kunnan päätöksenteonavoimuuden ja läpinäkyvyyden edistäminen. On ajateltu, että sidonnaisuusrekisterinavulla voidaan ennakolta estää tilanteita, joissa luottamus viranhaltijan tai luottamushenkilön toimintaan voisi vaarantua ja siten myös yleisellä tasolla vahvistaa poliittisen järjestelmän luotettavuutta kunnissa.

Sidonnaisuuksia koskeva sääntely, joka lisää avoimuutta, edistää myös korruption torjuntaa. Vuorovaikutussuhteet ovat normaalia toimintaa, ne voivat kuitenkin muuttua rakenteelliseksi korruptioksi, jos päätöksenteon rakenteet sisältävät puutteita, jotka mahdollistavat korruptiivista käyttäytymistä. Sidonnaisuuksien julkaisemisella on ehkäisevä vaikutus vallan ja aseman väärinkäytön sekä vaikutusvallan väärinkäytön ilmenemiseen. Hyvän hallinnon noudattamista ja päätöksenteon pohjautumista yhteiseen etuun voidaan tarkkailla sidosten ollessa julkisia.

Kuntalain mukaan esteellisen henkilön on edelleenkin ilmoitettava esteellisyydestään ja esitettävä toimielimen pyynnöstä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä esteellisyys arvioinnissa. Sidonnaisuudesta voi seurata myös esteellisyytilanne. Esteellisyyssarviointi tehdään kuitenkin tapaus- ja asiakohtaisesti.

Sidonnaisuusilmoitus ei korvaa luottamushenkilön velvollisuutta esittää selvitys vaalikelpoisuuden arvioinnin edellyttävistä tiedoista. Valtuutetun ja varavaltuutetun velvollisuudesta ilmoittaa vaalirahoituksesta säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa (273/2009). Viranhaltijoiden velvollisuudesta hakea sivutoimilupaa ja tehdä sivutoimi-ilmoitus säädetään laissa kunnallisesta viranhaltijasta (304/2003).

Kuntalaissa ei ole tarkempaa sääntelyä siitä, millä tarkkuudella sidonnaisuudet tulee ilmoittaa. Jäljempänä esitetyt ohjeet ovat siten Kuntaliiton esittämiä suosituksia.

2 Sidonnaisuuden määritelmä

2.1 Johtotehtävät ja luottamustoimet

Sidonnaisuusilmoitus on tehtävä luottamushenkilön tai viranhaltijan johtotehtävistä sekä luottamustoimista elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä. Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä liike- ja ammattitoimintaa. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat yrityksen tai muun yhteisön johtotehtävät eli ainakin toimitusjohtajan ja varatoimitusjohtajan tehtävät. Luottamustoimilla tarkoitetaan yhteisön tai yrityksen toimielinten jäsenyyttä eli keskeisimmin yrityksen hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenyyttä.

Ilmoitusvelvollisuuden edellytys on yhteisön harjoittama elinkeinotoiminta. Henkilön toimiminen esimerkiksi asunto-osakeyhtiön hallituksessa ei ole kohdan mukaan ilmoitettava tieto.

Ilmoitettavia sidonnaisuuksia ovat myös kunnan tytäryhtiön johtotehtävät ja luottamustoimet.

2.2 Merkittävä varallisuus

Ilmoitusvelvollisuus koskee lähtökohtaisesti omaisuutta ja omistusosuuksia, jotka on hankittu liike- tai sijoitustoimintaa varten. Sellaista omaisuutta tai omistusosuuksia, jota ei ole hankittu tällaista tarkoitusta varten, ei tarvitse ilmoittaa. Siten ilmoitusvelvollisuus ei koske esimerkiksi henkilön tai hänen perheensä käytössä olevaa tavanomaista asuntoa, kesäasuntoa tai siihen kuuluvaa tonttia.

Maan tai metsän omistus

Merkitystä voi olla sellaisella kiinteistöjen omistuksilla, jotka sijaitsevat omassa kunnassa tai sellaisella alueella, johon päätöksenteko kohdistuu. Maan ja metsän omistaminen kunnassa voi tulla ilmoitettavaksi, mikäli henkilö kuuluu toimielimeen, joka käsittelee esimerkiksi kaavoitukseen liittyviä asioita tai maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia lupa-asioita.

Ilmoittaa tulee kohteen sijainti kaupunginosan, kylän tai tilan tarkkuudella sekä alueen suuruus neliömetreissä.

Osakkeenomistus

Merkitystä luottamustehtävän hoitamisen kannalta voi katsoa olevan kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistamisella tai muulla osakkeenomistuksella.

Merkittävän omistusosuuden viitearvona voidaan pitää sellaista osake- tai muuta omistusta, joka antaa yli 20 prosentin äänivallan. Viitearvo on vastaava kansanedustajien sidonnaisuusohjeessa. Ilmoitusvelvollisuus koskee sekä välittömiä että välillisiä omistuksia (esim. yhteisön, yhtymän tai kuolinpesän kautta).

Ilmoittaa tulee omistuksen laatu ja kohde sekä omistusosuus. Ilmoitusvelvollisuus ei koske talletuksia eikä rahasto-osuuksia.

Henkilön omistaessa kunnan alueella sijoitusasuntoja tai liikeyhteisöitä, ilmoittaa tulee kohteen sijainti kadunnimen tarkkuudella sekä kunta.

Velka tai takaus

Ilmoitusvelvollisuus koskee velkoja, takauksia ja muita vastuita, jotka on otettu liike- tai sijoitustoimintaa varten. Sellaista velkaa, takausta tai muuta sitoumusta, jota ei ole otettu tällaista toimintaa varten, ei tarvitse ilmoittaa. Siten ilmoitusvelvollisuus ei koske esimerkiksi asunto-, auto- tai muuta lainaa, jos sen ottaminen ei liity liike- tai sijoitustoimintaan.

Ilmoittaa tulee velan tai muun vastuun suuruusluokka ja peruste.

2.3 Muut sidonnaisuudet

Myös henkilön yhdistys- ja säätiötoiminnalla voi olla merkitystä kunnallisen päätöksenteon puolueettomuuden arvioinnissa. Ilmoitusvelvollisuus koskisi niitä tietoja, joilla voidaan objektiivisesti arvioiden voivan olla merkitystä luottamus- tai virkatehtävien

hoitamisessa. Kohdan mukaan ilmoitettavia sidonnaisuuksia voivat olla esimerkiksi osuuskaupan luottamustoimet, seurakunnan luottamustehtävät, toimiminen yhdistyksen toiminnanjohtajana tai puheenjohtajana sekä elinkeinotoiminnan harjoittaminen kunnassa.

Tehtäviä puolueessa ei tarvitse ilmoittaa, koska puolue toimintaan osallistuminen on itsestään selvää, kun henkilö on valittu luottamustoimeen puolueen edustajana.

3 Ilmoitusvelvolliset

3.1 Yleistä

Ilmoitusvelvollisuus on rajattu koskemaan kunnan keskeisiä luottamushenkilöitä ja johtavia viranhaltijoita. Näiden lisäksi myös sellaiset luottamustoimet, joissa toiminnan avoimuudella on keskeinen merkitys, ovat ilmoitusvelvollisuuden piirissä.

Ilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan asiaomaisen luottamushenkilön tai viranhaltijan ia sidonnaisuuksia. Velvollisuus ei siten koske läheisten henkilöiden jäsenyyksiä tai omistuksia. Ilmoitusvelvollisuus koskee toimielinten varajäseniä, muttei viranhaltijoiden sijaisiksi määrättyjä henkilöitä.

Kunnassa ilmoitusvelvollisia luottamushenkilöitä ovat kunnanhallituksen jäsenet, valtuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat, lautakunnan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat sekä pormestari ja apulaispormestari.

Lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamia tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä. Maankäyttö- ja rakennuslain kaavoituksen ja rakentamiseen liittyviä tehtäviä on saatettu jakaa kunnassa myös kahdelle lautakunnalle. Tällöin ilmoitusvelvollisia lautakuntia saattaa olla useampi kuin yksi.

Kuntalain 30.5 §:n mukaan kunnanhallituksen, lautakunnan, valiokunnan ja johtokunnan *jaostoihin* sovelletaan, mitä asianomaisesta toimielimestä säädetään. Siten velvollisuus sidonnaisuusilmoituksen tekemiseen koskee myös kunnanhallituksen jaostoa ja maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jaostoa sekä muiden lautakuntien jaostojen puheenjohtajia ja esittelijöitä.

Valiokuntamallissa velvollisuus sidonnaisuusilmoituksen tekemiseen koskee jokaisen valiokunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia sekä maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavan valiokunnan kaikkia jäseniä ja varajäseniä. Velvollisuus koskee myös valiokunnan esittelijää.

Velvollisuus sidonnaisuusilmoituksen tekemiseen koskee myös kunnan *keskusvaalilautakunnan* puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia sekä lautakunnan esittelijää. Keskusvaalilautakunta vastaa kunnassa järjestettävien vaalien monista käytännön järjestelyistä. Keskusvaalilautakunnan lisäksi asetetaan ennen vaaleja kutakin äänestysaluetta varten vaalilautakunta. Velvollisuus sidonnaisuusilmoituksen tekemiseen koskee sinänsä myös vaalilautakunnan puheenjohtajistoa ja esittelijää. Käytännössä

on kuitenkin erittäin epätodennäköistä, että vaalilautakunnan puheenjohtajilla tai esittelijällä olisi lain tarkoittamia kyseisen luottamustehtävän hoitamisen kannalta merkityksellisiä sidonnaisuuksia. Vaalilautakunnan toimintaan ja tehtäviin ei lähtökohtaisesti liity sellaista päätöksentekovaltaa, mihin sidonnaisuussäätelyssä viitataan. Viranhaltijoista ilmoitusvelvollisuuden piirissä ovat kunnanjohtaja sekä kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijät.

Kuntalain 64.1 §:n mukaan sidonnaisuussäätelyä sovelletaan myös *kuntayhtymään*. Kuntayhtymässä hallituksen jäsenet, yhtymävaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat, lautakuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat ovat ilmoitusvelvollisia. Velvollisuus koskee myös toimielinten varajäseniä. Kuntayhtymän viranhaltijoista ilmoitusvelvollisuuden piirissä ovat kuntayhtymän johtaja/toimitusjohtaja sekä hallituksen ja lautakuntien esittelijät.

Ilmoitusvelvollisuus koskee *liikelaitoskuntayhtymää*, mutta ei kunnallista *liikelaitosta*. Liikelaitoskuntayhtymässä ilmoitusvelvollisia ovat liikelaitoskuntayhtymän johtaja/toimitusjohtaja, lautakuntien esittelijät, johtokunnan jäsenet, varajäsenet sekä jaosten ja lautakuntien puheenjohtajisto.

Maakunnan liitto on myös kuntayhtymä. *Maakunnan liitossa* ilmoitusvelvollisia ovat maakuntavaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat, maakuntahallituksen jäsenet ja varajäsenet, tarkastuslautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, sekä maakuntahallituksen esittelijä (maakuntajohtaja).

3.2 Ilmoitusvelvollisuus useassa kunnallisessa viranomaisessa

Jos henkilö on ilmoitusvelvollinen useassa kunnallisessa viranomaisessa, suositeltavaa on, että henkilö tekisi sidonnaisuusilmoituksen ensisijaisesti oman kuntansa tarkastuslautakunnalle. Henkilön tulisi tällöin sidonnaisuusilmoitusta tehdessään ottaa huomioon kaikki hoitamansa luottamustoimet ja esimerkiksi niiden maantieteellinen ulottuvuus.

Laki ei kuitenkaan estä menettelyä, jossa henkilö tekee kaksi eri sidonnaisuusilmoitusta eri viranomaisille.

4 Sidonnaisuusrekisteri

4.1 Ilmoituksen tekeminen tarkastuslautakunnalle

Sidonnaisuusilmoitukset tehdään kunnassa tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Sidonnaisuusilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on valittu luottamustoimeen tai tehtävään. Tämä tarkoittaa, että sidonnaisuusilmoitukset annetaan pääsääntöisesti valtuustokauden alkaessa. Valtuustokauden aikana jätetään yksittäisiä ilmoituksia, lähinnä toimielinten jäsenten tai esittelijöiden vaihtuessa. Lisäksi henkilöllä on velvollisuus ilmoittaa muutoksista sekä korjata virheelliset tiedot.

Ilmoituksen tekeminen on luottamushenkilölle ja viranhaltijalle kuuluva velvollisuus. Tarkastuslautakunnalla on valvontavelvollisuuteensa liittyen mahdollisuus kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uusi ilmoitus tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Täydennyspyyntömenettelyyn voidaan ryhtyä, jos tarkastuslautakunnan tietoon tulee sidonnaisuuksia, joista ei ole ilmoitettu. Tarkastuslautakunnan tehtäviin ei kuulu oma-aloitteisesti selvittää henkilöiden sidonnaisuuksia.

Jos ilmoitusvelvollinen ei muistutuksista huolimatta palauta sidonnaisuusilmoitusta, hänen kohdalleen rekisteriin merkitään tieto ”ilmoitusta ei palautettu” tms.

Tarkastuslautakunnan on tarkistettava ilmoitukset ennen tiedon viemistä rekisteriin ja yleiseen tietoverkkoon. Järjestelmä, jossa ilmoitusvelvolliset itse kirjautuvat järjestelmään ilmoittamaan tiedot suoraan rekisteriin ilman viranomaisen myötävaikutusta, ei ole lainmukainen.

Vaikka tarkastuslautakunnalla on lakisääteinen tehtävä valvoa ilmoitusvelvollisuuden noudattamista, ilmoitusten vastaanottaminen, tarkastaminen ja tietojen vieminen rekisteriin delegoidaan käytännön syistä kunnan työntekijälle tai viranhaltijalle.

Kunnalla on tietosuoja-asetuksen nojalla oikeus käsitellä sidonnaisuusrekisterissä ainoastaan sidonnaisuussääntelyn näkökulmasta tarpeellisia tietoja. Kunta ei siten voi ottaa sidonnaisuusrekisteriin tietoja sidonnaisuusnäkökulmasta epärelevanteista seikoista, vaikka tällaisia seikkoja olisi ilmoitettu. Kunnan täytyy siis arvioida, miltä osin ilmoitetut seikat ovat laissa tarkoitettuja sidonnaisuuksia.

Sidonnaisuusilmoituksiin saattaa poikkeustapauksissa sisältyä salassa pidettävää tietoa. Salassa pidettävää tietoa ei julkaista yleisessä tietoverkossa. Tarkastuslauta-

kunnan tehtävä on valvoa, että sidonnaisuusilmoitukset sisältävät ainoastaan lain edellyttämiä tietoja, ja että salassa pidettävää tietoa taikka tarpeettomia henkilötietoja ei viedä yleiseen tietoverkkoon.

Muutokset ja täydennykset viedään ilman viivytystä rekisteriin ja yleiseen tietoverkkoon. Muutokset ja täydennykset viedään valtuuston tiedoksi samassa aikataulussa kuin uudetkin ilmoitukset, eli esimerkiksi vuosittain.

Rekisteritietoja vastaanotettaessa rekisteröityä on informoitava vastustamisoikeudesta. Rekisteröidyillä on oikeus kieltää omien tietojensa luovutus rekisteristä suoramarkkinointiin. Kunta rekisterinpitäjänä voi myös päättää ja rekisteriselosteessa erikseen mainita, että luovutuksia näihin tarkoituksiin ei oletusarvoisesti tehdä rekisteristä.

4.2 Ilmoitusten vieminen tiedoksi valtuustolle

Suositus on, että tarkastuslautakunta vie ilmoitukset vuosittain (1–2 kertaa vuodessa) valtuustolle tiedoksi. Ilmoitukset voidaan julkaista yleisessä tietoverkossa ennen valtuustolle tiedoksi viemistä. Oleellista on, että rekisteri on ajantasainen.

Ilmoitusten vieminen valtuustolla on tiedoksiantoasia, eikä valtuustolla ole ilmoitusten sisältöön liittyviä valvontatehtäviä. Riittävää on, valtuustolle viedään tiedoksi ajantasainen sidonnaisuusrekisteri.

Yhden toimielimen kuntayhtymässä sidonnaisuusrekisterin vieminen tiedoksi jäsenkunnille tai yhtymähallitukselle määräytyy perussopimuksen mukaan. Kuntaliiton suositus käytännön syistä on, että perussopimukseen otetaan määräys, jonka mukaan yhtymähallitus käsittelee ilmoitukset.

4.3 Sidonnaisuusrekisteri henkilörekisterinä

Sidonnaisuusilmoitukset muodostavat kunnassa henkilörekisterin, johon sovelletaan henkilötietolakia (523/1999) ja 25.5.2018 alkaen EU:n tietosuoja-asetusta sekä tietosuojalakia. Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava seuraavia periaatteita:

1. Henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, kohtuullisesti sekä rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi.
2. Henkilötietojen kerääminen tulee olla sidonnainen käyttötarkoitukseen, ja tietojen kerääminen tulee tapahtua tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten. Kerättyä tietoa ei saa käyttää myöhemmin tarkoitukseen, jolla ei ole sidonnaisuutta kerättyyn käyttötarkoitukseen.

-
3. Henkilötietojen kerääminen tulee rajata ja minimoida tarpeelliseen tietoon suhteessa keräämisen tarkoitukseen ja henkilötietojen on oltava asianmukaisia sekä olennaisia.
 4. Henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä sekä rekisterinpitäjän on kohtuullisin toimenpitein varmistettava, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä.
 5. Henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin se on tarpeen tietojen käsittelyä varten. Tietoja voi kuitenkin säilyttää kauemmin, mikäli tietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tai tietoja käytetään historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten.
 6. Henkilötietoja käsittelyssä on varmistettava tietojen asianmukainen turvallisuus ja siten tietojen eheys ja luottamuksellisuus. Tietoja tulee suojata luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämiseltä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta, jossa on käytettävä asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia.

Tietosuojasetuksen mukaan rekisterinpitäjän vastaa siitä, että periaatteita ja vaatimuksia noudatetaan. Tämän lisäksi rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan, että kyseisiä periaatteita ja vaatimuksia on noudatettu.

Tarkoituksenmukaista on, että sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjänä kunnassa on tarkastuslautakunta. On huomioitava, että rekisterin ylläpito ja päätöksenteko rekisteriin liittyen ovat hallintotehtäviä, jotka voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla (PL 124 §).

Sidonnaisuusrekisterin tekninen toteutus, esimerkiksi liittyen verkossa julkaisemiseen, on mahdollista hankkia ulkoiselta toimittajalta. Riippuen sopimuksen ja palvelun sisällöstä sopimusosapuoli, eli palvelu- tai järjestelmätoimittaja, voi olla sidonnaisuusrekisteriin nähden henkilötietojen käsittelijän roolissa. Henkilötietojen siirrot ETA-alueen ulkopuolelle voidaan toteuttaa ainoastaan tietosuojasetuksessa säädetyillä ehdoilla.

Kunta ei voi siirtää vastuuta omasta hallintotehtävästään palveluntarjoajalle. Eli vaikka itse tekninen toteutus olisikin ulkoistettu, kunnan viranomaisen täytyy viime kädessä päättää rekisterin sisällöstä. Päätökset tietojen ottamisesta rekisteriin, tietojenjulkaisemisesta ja viemisestä valtuustolle tiedoksi tehdään aina viranomaisessa.

4.4 Sidonnaisuusrekisterin julkaiseminen ja ylläpito

Avoimuuden kannalta on tärkeää, että sidonnaisuusrekisteri julkaistaan yleisessä tietoverkossa, jolloin kenellä hyvänsä on oikeus tutustua sidonnaisuustietoihin. Sidonnaisuusilmoituksia koskevat tiedot tulee olla saatavilla yleisessä tietoverkossa, ellei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Julkisuuslain 24 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja ei saa viedä julkiseen tietoverkkoon ilman suostumusta. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 32 (yksityiselämän suoja) kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat mm. tiedot henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista. Saman säännöksen mukaan salassa pidettäviä ovat tiedot henkilön poliittisesta vakaumuksesta. Tiedot henkilön toimimisesta poliittisessa tai muussa luottamustehtävässä tai henkilön pyrkimisestä sellaiseen tehtävään samoin kuin tiedot henkilön osallistumisesta poliittisen puolueen perustamiseen ja rekisteröintiin tai valitsijayhdistyksen perustamiseen vaaleja varten, ovat kuitenkin julkisia. Kuuluminen rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön hallitukseen on yhdistysrekisteriin merkittävänä tietona julkinen. Sen sijaan yhdistyksen jäsenyys jää julkisuuden ulkopuolelle. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön kokonaisvarallisuudesta.

Muita henkilötietoja kuin mitä sidonnaisuuksien ilmoittaminen lain mukaan edellyttää ei saa viedä yleiseen tietoverkkoon. Yleiseen tietoverkkoon ei esimerkiksi voi viedä tietoa sidonnaisuudesta, jolla ei ole merkitystä luottamustehtävän hoitamisen kannalta tai esimerkiksi tietoja ilmoittajan perheenjäsenensä harrastuksista.

Rekisterinpitäjä on vastuussa siitä, että sidonnaisuusrekisteri on ajan tasalla ja sisältää virheetöntä tietoa. Rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Rekisterinpitäjän on myös estettävä tällaisen tiedon leviäminen, jos tieto voi vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan. Tämä tarkoittaa, että uudet ilmoitukset, muutokset ja täydennykset on vietävä rekisteriin ilman viivytystä. Ottaen huomioon yleisessä tietoverkossa julkaistun sidonnaisuusrekisterin tarkoitus ja merkitys, myös siihen tehdään lisäykset, muutokset ja täydennykset viivytyksettä.

Kun luottamustoimi tai tehtävä on päättynyt, rekisteristä ja tietoverkosta poistetaan kyseisen henkilön tiedot. Vanhentuneita tietoja ei saa jäädä rekisteriin.

4.5 Sidonnaisuusilmoitusten julkisuus

Tiedon antamiseen ja luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan julkisuuslakia.

Sidonnaisuusrekisteriin saattaa sisältyä sekä julkista että salassa pidettävää tietoa. Jos julkisia tietoja rekisteristä pyydetään suullisesti, nähtäväksi tai jäljennettäväksi on tiedot annettava pyydetyllä tavalla, jollei tästä koidu virkatoiminnalle kohtuutonta haittaa. Näissä tapauksissa ei pääsääntöisesti tarvitse selvittää pyytäjän henkilöllisyyttä tai tietojen käyttötarkoitusta. Huomioitava on kuitenkin, että rekisteröidyillä on tietosuoja-asetuksen mukainen vastustamisoikeus ja on voinut kieltää tietojensa luovuttamisen suoramarkkinointiin.

Julkisuuslain säännöstä (16.3 §) sovelletaan silloin, kun tietoja pyydetään kopiona, tulosteena tai sähköisesti, esimerkiksi sähköpostitse. Näissä tapauksissa rekisterinpitäjän on selvitettävä luovutuksensaajan oikeus käsitellä pyydettyjä henkilötietoja ja niiden käyttötarkoitus. Tietoja voi luovuttaa ainoastaan, jos luovutuksensaajan oikeus käsitellä henkilötietoja on sopusoinnussa henkilötietolain 8 §:n vaatimusten kanssa. Kyseisen pykälän mukaan henkilötietoja saa käsitellä mm. rekisteröidyn suostumuksella, rekisteröidyn toimeksiannosta tai sopimuksen täytäntöönpanemiseksi tai jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu laissa säädetystä tehtävästä tai veloitteesta. Käsittely on pykälän mukaan sallittu myös esimerkiksi asiakastai palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun niihin verrattavaan suhteen perusteella. Julkisuuslain 16.3 §:n säännöksestä huolimatta tietoja voi aina luovuttaa myös kopiona, tulosteena tai sähköisesti yksityiselle henkilölle tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiin, toimittajalle toimituksellisiin tarkoituksiin ja taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten.

25.5.2018 alkaen tietojen luovuttamisen sidonnaisuusrekisteristä sovelletaan tietosuoja-asetuksen vastaavia säännöksiä sekä tietosuojalakia.

Rekisteristä ei saa luovuttaa sivulliselle salassa pidettäviä tietoja. Julkisuuslain 11 §:n ja 12 §:n mukaan rekisteröidyllä itsellä on oikeus omiin tietoihinsa rekisteristä, myös salassa pidettäviin. Myös asianosaisasemassa olevalla henkilöllä on lähtökohtaisesti oikeus salassa pidettäviin tietoihin rekisteristä.

4.6 Vapaaehtoinen sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Jos kunnassa halutaan kerätä laissa säädettyä laajemmin sidonnaisuusilmoituksia, tulee ilmoitusten käsittelyn kunnassa perustua luottamushenkilön tai viranhaltijan suostumukseen. Myös ilmoitusten sisällön laajentaminen laissa säädetystä poikkeavasti tulee perustua suostumukseen. Vapaaehtoisen rekisterin vieminen internetiin ei ole mahdollista ilman rekisteröidyn suostumusta. Eli kunta ei voi yksipuolisesti velvoittaa henkilöitä tekemään laissa säädettyä laajemmin sidonnaisuusilmoitusta.

Vapaaehtoisten sidonnaisuusilmoitusten kerääminen kuuluu valtuuston toimialaan, koska tarkastuslautakunnan tehtävät rajoittuvat lakisääteisiin ilmoituksiin ja perustuvat lakiin. Vapaaehtoisesta ilmoittamisesta ja syytä ottaa määräykset hallintosääntöön.

Vapaaehtoisistakin ilmoituksista muodostuu henkilörekisteri, jota koskee tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaissa säädetyt velvoitteet.

Vapaaehtoinen rekisteri on kuntalain 84 §:n rekisteristä erillinen henkilörekisteri. Vaikka tiedot ilmoitetaan kunnalle ja sen internetsivuilla vapaaehtoisesti, kysymyksessä on viranomaisen eli kunnan rekisteri. Kunta on vastuussa tämänkin rekisterin sisällöstä. Kunta toimii toisin sanoen myös vapaaehtoisen rekisterin rekisterinpitäjänä ja rekisterin tietosisältö perustuu aina kunnan tietosuojasetuksen mukaiseen suunnitelmaan ja käyttötarkoituksen määrittelyyn. Ilmoittaja itse ei voi päättää, mitä tietoja rekisteriin viedään.

4.7 Hallintosäännön määräykset

Kunnan hallintosäännössä tulee olla määräykset sidonnaisuuksien ilmoittamiseen liittyvästä menettelystä ja rekisterinpitäjästä. Kuntaliiton hallintosääntömallissa (2016) on määrätty sidonnaisuusilmoituksiin liittyvistä tehtävistä:

73 §

Sidonnaisuusilmoituksiin liittyvät tehtävät

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä tarkoitettujen sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta kunnan verkkosivuilla.

Tarkastuslautakunta on sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä.

Tarkastuslautakunnan on saatettava sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi -- kertaa vuodessa.

Mikäli kunta päättää ottaa vapaaehtoisen ilmoittamisen käyttöön, tulisi siihen liittyvästä menettelystä, ilmoitettavista sidonnaisuuksista ja rekisterinpitäjästä ottaa myös hallintosääntöön määräykset.

4.8 Sidonnaisuusilmoitusten arkistointi

Kansallisarkiston päätöksen (30.6.2017/AL/10361/07.01.01.03.01/2017) sidonnaisuusilmoitusten ja sidonnaisuusrekisterien tiedot tulee säilyttää pysyvästi. Sidonnaisuuksia koskevat tiedot tulee säilyttää yksinomaan sähköisessä muodossa. Sidonnaisuusilmoitukset ja sidonnaisuusrekisterien tiedot voidaan säilyttää muussakin

kuin alkuperäisessä tietojärjestelmässä. Jos asiakirjat ovat vain paperimuodossa, ne säilytetään pysyvästi paperimuodossa, ellei niitä myöhemmin digitoida sähköiseen muotoon.

Kuntalain mukaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta. Tietojen poistaminen rekisteristä ei tarkoita sitä, että ne voidaan lopullisesti hävittää.

Liite. Sidonnaisuusilmoitus

Tällä lomakkeella tehdään kuntalain 84 §:ssä tarkoitettu sidonnaisuusilmoitus tarkastuslautakunnalle. Tarkastuslautakunta valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Sidonnaisuusrekisteri julkaistaan yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Tutustu sidonnaisuusrekisterin rekisteriselosteeseen: xxxx

Ilmoittajan henkilötiedot

Sukunimi:

Etunimi:

Luottamustehtävä tai virkatehtävä:

Johto- ja luottamustehtävät elinkeinotoimintaa harjoittavissa yhteisöissä (Yhteisön nimi, toimiala, tehtävä)

Kunnan nimeämänä edustajana:

Muut tehtävät:

Merkittävä varallisuus

Muu sidonnaisuus, jolla voi olla merkitystä luottamus- tai virkatehtävän hoidossa

Päiväys ja allekirjoitus

Vastaanotettu:

Julkaistu yleisessä tietoverkossa:

Kunnan valtuustolle tiedoksi: